

Tisdagen den 11 april

Kl. 15.00

*Fyllnadsval till
utskott***§ 1 Fyllnadsval till utskott**

TALMANNEN: Centerpartiets partigrupp har som suppleant i finansutskottet under Anton Fågelsbos ledighet anmält hans ersättare Anders Gernandt.

*Om förbud mot
barnpornografi
m. m.*

Talmannen förklarade därefter vald till
suppleant i finansutskottet
Anders Gernandt (c)

§ 2 Justerades protokollet för den 3 innevarande månad.

§ 3 Om förbud mot barnpornografi m. m.

Justitieministern SVEN ROMANUS erhöll ordet för att besvara *Catarina Rönnungs* (s) den 31 mars anmälda fråga, 1977/78:373, och anförde:

Herr talman! Catarina Rönnung har ställt några frågor till mig angående barnpornografi. Utgångspunkten för frågorna är ett interpellationssvar som jag lämnade i december 1976. Jag meddelade vid det tillfället bl. a. att regeringen övervägde möjligheterna att åstadkomma en lagstiftning som i första hand tar sikte på förbud mot sadistiska framställningar och barnpornografi. Frågorna lyder:

Avses en lagändring komma till stånd?

Om så är fallet, vilka förarbeten för en sådan lagändring har hittills vidtagits?

Vid vilken ungefärlig tidpunkt kan en proposition påräknas?

Som jag framhöll i interpellationssvaret är det angeläget att utvecklingen mot att utnyttja barn i pornografiska framställningar stävjas. När yttrandefrihetsutredningen tillsattes i juni förra året tog jag också upp frågan om barnpornografi särskilt i direktiven. Jag uttalade bl. a. att den utveckling som har skett på området visar att en viss vidgning av det straffbara området kan vara motiverad när det gäller både film och andra medier, t. ex. tryckta skrifter och videogram. Jag framhöll också att kommittén i denna fråga var oförhindrad att lägga fram ett författningsförslag med sikte på ett riksdagsbeslut redan under denna valperiod. En anledning härtill var att en vidgning av straffbarheten, för att få effekt när det gäller tryckta skrifter, kräver ändring i tryckfrihetsförordningen, dvs. grundlagsändring.

Enligt vad jag har inhämtat har kommittén börjat studera frågan med sikte

*Om förbud mot
barnpornografi
m. m.*

på att ta ställning i så god tid att ett förslag skulle kunna läggas fram redan i början av hösten i år. Med ett kommittéförslag vid den tidpunkten är det möjligt att lägga fram en proposition under våren 1979 så att ett första beslut kan fattas redan under denna valperiod.

CATARINA RÖNNUNG (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaret.

Att jag ställt min fråga beror på att jag finner det så ytterst angeläget att det snarast möjligt kommer till stånd sådana lagändringar som innebär förbud mot att barnpornografi och sadistpornografi framställs i Sverige eller importeras hit.

Herr justitieministern och jag är ense om att vi i det här landet inte kan tillåta att kommersiella intressen spekulerar hur omdömeslöst som helst i avarter på det sexuella området.

Enligt riksdagens upplysningstjänst utkommer tio alster med barnpornografiskt och 30 med sadistpornografiskt innehåll i Sverige - alltså ett betydligt större antal än vad människor okunniga om branschen föreställer sig.

Jag vet att en utredning angående gränserna för yttrandefriheten tillsatts. Jag har läst igenom direktiven och funnit att det är en omfattande utredning med många områden att granska. Det finns risk att den tar lång tid att få färdig.

Därför skulle jag vilja fråga om justitieministern är villig att uttala att arbetet med främst barnpornografin behandlas med förtur.

Som jag ser det är det viktigt att utredningen kommer fram till ett ställningstagande snarast möjligt, och att man på departementet hinner arbeta fram ett lagförslag att föreläggas riksdagen innan nuvarande mandatperiod löper ut - detta med tanke på att en ändring av tryckfrihetsförordningen måste beslutas av två riksdagar med val emellan.

Jag frågar: Vilken reform kan vara angelägnare än att förhindra att barn skadas känslomässigt genom att de utnyttjas för fotografering i sexuella situationer med vuxna eller att barn skadas genom att vuxna förgriper sig på dem efter att ha fått impulser till detta genom att studera barnpornografi? En så snabb lagändring som möjligt för att undvika onödigt lidande är min vädjan till justitieministern.

Justitieministern SVEN ROMANUS:

Herr talman! Såsom framgår av mitt svar kan yttrandefrihetskommittén bryta ut just den fråga, som vi nu diskuterar, till särskild behandling. Det är i direktiven rekommenderat att kommittén, som har möjlighet att lägga fram delbetänkanden, skall tänka på att i en första etapp ta upp bl. a. frågan om straffbestämmelser rörande pornografi och våldsframställningar. Det är också nämnt i direktiven att kommittén i den frågan bör vara oförhindrad att lägga fram ett förslagsförslag med sikte på ett första riksdagsbeslut redan under denna valperiod. I mitt svar har jag särskilt understrukit att detta är just vad kommittén sysslar med.

*Om vissa åtgärder
för att förhindra
insmuggling av
narkotika på kri-
minalvårdsanstalter*

CATARINA RÖNNUNG (s):

Herr talman! Jag är tacksam för att justitieministern här i kammaren har gjort detta uttalande om att utredningen kommer att behandla denna fråga med förtur. Det är viktigt att vi är överens om att en lagändring så snart sig göra låter skall komma till stånd.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om vissa åtgärder för att förhindra insmuggling av narkotika på kriminalvårdsanstalter

Justitieministern SVEN ROMANUS erhöll ordet för att besvara *Kurt Hugossons* (s) den 31 mars anmälda fråga, 1977/78:376, och anförde:

Herr talman! Kurt Hugosson har, mot bakgrund av en intervju som nyligen har gjorts med mig i Dagens eko, frågat mig om jag anser att fängvårdspersonalen medverkar till insmuggling av narkotika på våra kriminalvårdsanstalter. Om mitt svar på denna fråga är nej, önskar Kurt Hugosson vidare veta varför jag överväger att införa ett så gravt ingrepp i den personliga integriteten som kroppsvisitation av fängvårdspersonalen.

Kurt Hugosson och jag synes vara överens om att narkotikamissbruket på kriminalvårdsanstalterna är ett av de största problemen inom svensk kriminalvård. Enligt min uppfattning måste man med kraft söka att komma till rätta med detta missbruk. Regeringen har också i propositionen 1977/78:105 bl. a. anmält en rad åtgärder som syftar till att motverka narkotikamissbruket inom kriminalvården. Men regeringen och kriminalvårdsstyrelsen fortsätter naturligtvis att pröva olika uppslag till ytterligare åtgärder. Ett sådant uppslag kan vara att även personalen på anstalterna stickprovsvis underkastas visitation. Jag är väl medveten om att en sådan åtgärd kan upplevas som ett obehag av personalen. Den skulle emellertid bl. a. kunna medverka till att fria de anställda på anstalterna från de påståenden som från tid till annan i massmedia framförs av olika intagna om att personalen skulle medverka till att smuggla in narkotika. I den aktuella intervjun angav jag att jag inte har funnit belägg för att personalen gör sig skyldig till några överträdelse av detta slag.

Jag vill vidare understryka att om tanken på eventuella bestämmelser som medger att även personal skall kunna visiteras tas upp till prövning, måste frågan givetvis först ingående diskuteras mellan i första hand kriminalvårdsstyrelsen och berörda personalorganisationer. En väsentlig delfråga vid sådana överläggningar är vem som skulle utföra en eventuell visitation.

KURT HUGOSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaret på de båda frågor som jag har ställt. Jag tycker det är utomordentligt bra att justitieministern här i riksdagen klart uttalar att justitieministern inte misstänker att det skulle vara vanligen förekommande att anställda vid våra fängvårdsan-

Tisdagen den
11 april 1978

*Om vissa åtgärder
för att förhindra
insmuggling av
narkotika på kri-
minalvårdsanstalter*

stalter medverkar till insmuggling av narkotika.

Narkotikamissbruket på fängvårdsanstalterna är ett stort problem. Jag anser att alla tänkbara åtgärder för att stävja detta missbruk måste vidtas. Jag accepterar också kroppsvisitation av besökande vid fängvårdsanstalterna, även om detta är ett mycket långt gående ingrepp i den personliga integriteten.

I Dagens eko den 16 mars uttalade emellertid justitieministern ganska kategoriskt att man bör utöka stickprovskontrollen t. o. m. till regelrätta visitationer också av personalen. Justitieministern sade att han inte skulle ha något emot att sådant sker. Några direktiv behöver inte lämnas, för det finns redan visitationspatruller som arbetar. Justitieministern utgick från att dessa patruller kommer att arbeta på det sätt som de finner lämpligt.

Jag konstaterar med tillfredsställelse att justitieministern i det svar som jag nu fått är mer nyanserad. Han säger att detta kan vara ett uppslag bland många.

Jag tycker att kontinuerlig kontroll av en viss personalgrupp strider mot de principer som vi brukar tillämpa i vårt land. Just med tanke på den personliga integriteten är visitation det absolut sista man skall vidta.

Justitieministern säger att regeringen och kriminalvårdsstyrelsen fortsätter att pröva olika uppslag till ytterligare åtgärder för att komma till rätta med narkotikamissbruket. Min fråga blir: Har kriminalvårdsstyrelsen fört fram tanken på kroppsvisitation av dess egen personal, eller är det regeringens uppslag?

Skall man börja diskutera de här problemen – narkotikamissbruket på våra fängvårdsanstalter är ett problem – och skall man överväga kontroll av de anställda, tycker jag att man, innan man för fram tanken, först skall ta upp diskussion med personalorganisationerna. Justitieministern antyder i slutet av svaret att om man skall införa denna typ av visitation, bör man ta upp en diskussion med personalorganisationen om hur det skall gå till. Min andra fråga blir därför: Har man från regeringens sida tagit några kontakter med personalorganisationen? Är tanken på kroppsvisitation av fängvårdspersonalen långt framskriden, så att man kan vänta sig att det införs någon sådan kontroll inom en nära framtid?

Justitieministern SVEN ROMANUS:

Herr talman! När jag i intervjun i Dagens eko uttalade mig i denna fråga var det ett led i olika åtgärder för att motverka narkotikamissbruket inom kriminalvården. Det var en av de frågor som kom upp. Det finns ingen formell framställning till regeringen i detta ämne. Men det är klart att detta har nämnts i de diskussioner som har förekommit om vad man kan göra för att råda bot på dessa allvarliga missförhållanden. Det finns inte något aktuellt förslag på denna punkt. Jag har uttalat mig i intervjun, liksom jag gjort nu, på det sätt som Kurt Hugosson kallar nyanserat.

Detta är en så allvarlig fråga att man inte utan vidare bör förkasta några möjligheter att komma till rätta med problemet. Men jag vill gärna säga att det inte är aktuellt inom regeringen att lägga fram något förslag på denna punkt.

Vi får först se om de olika åtgärder, som nu är föreslagna, kan leda till någon förbättring på området.

Nr 115

Tisdagen den
11 april 1978

KURT HUGOSSON (s):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för de ytterligare klarläggandena.

Jag vet att man på personalhåll har upplevt tanken på kontinuerlig kontroll av de anställda vid kriminalvårdsanstalterna som ytterst integritetskränkande, och jag tycker därför att det är utomordentligt bra att justitieministern säger att några aktuella sådana planer inte föreligger. Självfallet – det vill jag också understryka – skall man ingripa om man i något enskilt fall misstänker att narkotikainsmuggling försiggår, men det är ju en helt annan sak än att införa ett system med kontinuerlig kontroll av personalen vid anstalterna. Då uppstår den utomordentligt svåra frågan: Skall kolleger kontrollera kolleger?

Jag hoppas därför att man med andra åtgärder skall kunna komma till rätta med detta svåra problem på våra fångvårdsanstalter, så att insmugglingen av narkotika skall kunna stoppas. Detta är angeläget, inte minst från personalens egen synpunkt. Jag tror att man på personalhåll och från personalorganisationernas sida också med en rad förslag kan bidra till stävjandet av missbruket. Personalen upplever det som synnerligen besvärande – ytterst är det för de anställda en arbetsmiljöfråga – varför personalen på alla sätt vill medverka till att stävja narkotikainsmugglingen. Men jag menar – och detsamma tycks också justitieministern mena – att så långt som till att behöva införa någon kontinuerlig kontroll av de anställda har vi ännu inte kommit, och jag är ytterst tacksam för att vi inte hamnat där.

Justitieministern SVEN ROMANUS:

Herr talman! Jag vill understryka att jag aldrig talat om *kontinuerlig* kontroll. Jag tror dessutom det vore opraktiskt att vidta en sådan åtgärd.

Kurt Hugosson sade att han hoppades att man med andra åtgärder skall kunna få bukt med problemet. Det vill jag helt instämma i.

KURT HUGOSSON (s):

Herr talman! Vi kan slopa uttrycket "kontinuerliga kontroller". Intervjun den 16 mars i Dagens eko handlade emellertid helt och hållet om kontroller, delvis av besökande – den aktuella utgångspunkten var en visitation av ett barn – och huvuddelen av intervjun kom att handla om just det spörsmål som jag här har tagit upp.

Jag vill dock säga att jag efter det svar och den deklaration som justitieministern nu har avgivit är tacksam för klarläggandet, och jag hoppas att man även på personalhåll med tacksamhet har noterat detta svar till Sveriges riksdag i dag.

Överläggningen var härmed slutad.

*Om vissa åtgärder
för att förhindra
insmuggling av
narkotika på kri-
minalvårdsanstalter*

Tisdagen den
11 april 1978

*Om ekonomiskt
stöd till djursjuk-
husen*

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN erhöll ordet för att besvara *Thorsten Larssons* (c) den 30 mars anmälda fråga, 1977/78:371, och anförde:

Herr talman! Thorsten Larsson har frågat om jag är beredd att förelägga riksdagen förslag om ekonomiskt stöd till djursjukhusen och hur snart detta kan förväntas.

I februari 1977 tillkallade jag på riksdagens hemställan en utredning för att se över frågan om finansieringen av djursjukhusen. Enligt vad jag erfarit beräknas utredningen avlämna ett betänkande i frågan under augusti 1978. Betänkandet kommer därefter att remissbehandlas på sedvanligt sätt. En eventuell proposition föreläggs riksdagen tidigast våren 1979.

THORSTEN LARSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka jordbruksministern för svaret, vilket dock endast ger oss en tidsangivelse osv. för kommande behandling av ärendet, som naturligtvis måste ta en viss tid. Det är säkerligen av värde att institutionerna vet någonting om den nödvändiga tidsåtgången, eftersom man i dagspressen då och då kan se glimtar om den speciella situation som råder för dessa sjukhus. De kämpar sedan rätt länge mot stora ekonomiska svårigheter. Man kan väl helt enkelt säga att djursjukhusens verksamhet till en början inte var av någon större betydelse, men den växte snabbt. År 1967 behandlade exempelvis djursjukhuset i Helsingborg 147 000 sällskapsdjur och 54 000 hästar, men sex år senare var motsvarande siffror 344 500 sällskapsdjur och 114 000 hästar. Det är klart att en verksamhet som har utvidgats så kan sägas vara ganska betydande. Och den har också viktiga funktioner att fylla då det gäller det allmänna veterinärväsendet. Djursjukhusen bedriver numera också klinisk forskningsverksamhet, och därför fyller de naturligtvis en betydande funktion för samhället som sådant.

Det är därför, som vi ser det, motiverat att staten lämnar bidrag till deras verksamhet. Och jag förstår jordbruksministerns svar så att det inte är negativt, när det bara innehåller tidsangivelser.

Jag tackar än en gång för svaret. Vi får väl se framtiden an när det gäller statligt stöd till dessa djursjukhus.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Om åtgärder mot flygbesprutning med fenoxisyror

Nr 115

Tisdagen den
11 april 1978

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN erhöll ordet för att besvara Alf Lövenborgs (apk) den 14 mars anmälda interpellation, 1977/78:143, till kommunministern, och anförde:

Herr talman! Alf Lövenborg har frågat kommunministern hur han ser på problemet med skogsbolagens hormoslyrbesprutning kontra den växande opinionen ute i kommunerna och om han avser att vidta några åtgärder för att vidga de kommunala organens möjligheter att sätta stopp för flygbesprutningen med fenoxisyror. Interpellationen har överlämnats till mig för besvarande.

*Om åtgärder mot
flygbesprutning
med fenoxisyror*

När det gäller utnyttjandet av kemiska bekämpningsmedel vill jag framhålla att vår strävan självfallet måste vara att minska användningen av dessa medel. Jag vill i detta sammanhang erinra om att regeringen våren 1977 förbjöd användning av medel innehållande fenoxisyran 2,4,5-T, dvs. bl. a. vissa av de medel som kallas hormoslyr.

Att helt undvara bekämpningsmedel är f. n. inte möjligt utan mycket stora ekonomiska konsekvenser. För att kunna begränsa användningen krävs ett omfattande forsknings- och utvecklingsarbete, t. ex. inom områdena växtförädling och alternativa bekämpningsmetoder. Regeringen har tagit initiativ för att få i gång sådant arbete. Ett nytt stort forskningsprojekt med syfte att utveckla alternativa metoder för insektsbekämpning planeras f. n. av naturvetenskapliga forskningsrådet i samarbete med andra berörda forskningsorgan. Växtförädlingen har också nyligen lagt fram förslag om förstärkning av växtförädlingsverksamheten.

Kontrollen över användningen av kemiska bekämpningsmedel har successivt skärpts under de senaste åren. En rad bestämmelser har införts i lagstiftningen med syfte att öka myndigheternas möjligheter till tillsyn och kontroll och för att så långt möjligt säkerställa att människor inte ovetande kommer i kontakt med bekämpningsmedel eller områden där sådana medel spritts. När det gäller det kommunala inflytandet har hälsovårdsnämnderna i egenskap av lokala tillsynsmyndigheter enligt lagstiftningen om hälso- och miljöfarliga varor möjlighet att meddela sådana förelägganden och förbud som behövs för att föreskrifterna skall efterlevas. För att underlätta tillsynen skall hälsovårdsnämnden underrättas om spridningen två månader i förväg.

På initiativ från naturvårdsverket har skogsbruket, dvs. Skogsindustriernas samarbetsutskott, Sveriges Skogsägareföreningars riksförbund och domänverket, utfäst sig att begränsa användningen av fenoxisyror och att när det gäller områden som från fritids- och rekreationssynpunkt bedöms vara särskilt känsliga avstå från användning av fenoxisyror.

Kommunerna har följaktligen möjligheter att bevaka de lokala intressena, och de möjligheterna bör enligt min mening i många fall kunna utnyttjas bättre än hittills. Jag vill samtidigt erinra om att regeringen har för avsikt att lägga fram ett samlat skogspolitiskt program våren 1979. I det sammanhanget finns också möjligheten att ta upp frågan om ett eventuellt vidgat inflytande

Tisdagen den
11 april 1978

*Om åtgärder mot
flygbesprutning
med fenoxisyror*

för kommunen när det gäller användningen av kemiska medel inom skogsbruket.

ALF LÖVENBORG (ap):

Herr talman! Jag ber att få tacka jordbruksministern för svaret på min interpellation.

Min avsikt var inte att sätta i gång en stor debatt här i kammaren om utnyttjandet av kemiska bekämpningsmedel, främst fenoxisyror, framför allt i våra skogar. Den debatten kan inte tillföras särskilt mycket mer. Alla argument från både anhängare och motståndare torde vara väl kända vid det här laget.

Det finns en växande oro, och den kan inte nonchaleras. Den kommer med all säkerhet till uttryck också under den kommande sommaren, när skogsbolagen sätter i gång med sina besprutningar. Opinionsen mot besprutningar är stark, och försäkringar om fenoxisyrornas oskadlighet har inte räckt för att lugna alla oroliga, det står klart. Det finns nämligen alltför många tecken som ter sig synnerligen oroväckande.

Jag har i interpellationen framhållit det tragiska i att hela den manliga befolkningen i en skogsarbetarby har dött i cancer. Samtliga var skogsarbetare som på ett eller annat sätt hade kommit i kontakt med besprutningsmedel. I den trakten lönar det sig inte att säga att man inte har kunnat påvisa något samband mellan cancerdöd och besprutningsmedel.

Jag träffar väldigt ofta skogsarbetare som med mycket stor övertygelse och, som de tycker, stark bevisföring hävdar att sedan man börjat spruta har fågelsången tystnat, de förr vanliga djuren försvunnit och svårförklarliga dödsfall inträffat bland fåglar och fyrfota djur. Jag är inte vetenskapsman, så jag kan inte stå här och säga att allt detta beror på besprutningen. F. ö. är ju den vetenskapliga expertisen oenig. Det man skulle kunna kräva i sammanhanget är att den omvända bevisföringen skall gälla, dvs. att denna form av s. k. skogsvård inte får användas förrän dess oskadlighet för människor och djur är helt bevisad. Så är ju nu inte fallet. Tvärtom finns det alltför många tecken som tyder på att fenoxisyror användningen är förenad med allvarliga faror för liv och hälsa – inte minst den som sker från luften med flyg.

I svaret säger jordbruksministern att "vår strävan självfallet måste vara att minska användningen av dessa medel". Jag delar den uppfattningen, men när riksdagen 1967 upphävde förbudet mot flygbesprutning motverkade man ju denna strävan.

Jag skulle vilja fråga jordbruksministern om strävan att minska användningen av dessa medel skulle kunna innebära att flygbesprutning återigen förbjuds, att man alltså omprövar riksdagsbeslutet från 1967. Det är nämligen just den metoden som så till den milda grad upprör människorna, därför att besprutning från luften gör att giftet inte alltid faller ner där skogsbolagen planerat att det skall hamna.

Statsrådet betonar också i svaret att det krävs ett omfattande forsknings- och utvecklingsarbete för att man skall få fram alternativa metoder och att ett sådant arbete nu är i gång. Jag hoppas verkligen att man satsar ordentligt, så

att man snart kan komma fram med ett verkligt alternativ till de metoder som nu används.

Den nu så omdiskuterade besprutningen används ju för att bekämpa lövskog, sly och buskar. Jag vill i detta sammanhang påpeka att det i det fallet finns ett "bekämpningsmedel" som kan sättas in utan forskning, nämligen den manuella skogsröjningen och gallringen. Min åsikt är att den metoden i ökad utsträckning måste komma till heders igen. Vi har ju en armada av arbetslösa ungdomar som skulle kunna sättas in på den uppgiften. Regeringen bör alltså överväga, tycker jag, hur man kan befrämja en övergång till manuell röjning och gallring i större skala. Förbereder regeringen några åtgärder i den riktningen?

När det gäller min andra fråga, om det kommunala inflytandet, påpekar statsrådet att hälsovårdsnämnderna enligt lagen om hälso- och miljöfarliga varor har möjlighet att meddela sådana förelägganden och förbud som behövs för att föreskrifterna skall efterlevas. Detta är faktiskt en sanning med modifikation. Det går ju inte till så att en hälsovårdsnämnd kan meddela förbud för flygbesprutning, och så finner sig skogsbolagen i det beslutet.

I exempelvis Arjeplogs kommun i Norrbotten, dvs. där den inledningsvis nämnda skogsarbetarbyn med de många tragiska dödsfallen är belägen, beslutade hälsovårdsnämnden att förbjuda flygbesprutning med fenoxisyror. Det beslutet upphävdes av länsstyrelsen, och hade inte länsstyrelsen upphävt det är det väl troligt att regeringen gjort det. En hälsovårdsnämnd har alltså inte möjlighet att förbjuda sådan besprutning. Det står också i svaret: "Kommunerna har följaktligen möjligheter att bevaka de lokala intressena och de möjligheterna bör enligt min mening kunna utnyttjas bättre än hittills."

Så står det alltså i jordbruksministerns svar. Men hittills har det faktiskt varit så att när de verkligen försökt bevaka de lokala intressena i de här sammanhangen har de fått en knäpp på näsan. Deras beslut har upphävts.

Den sista raden i interpellationssvaret kan vara betydelsefull när det gäller att stärka kommunernas lagliga möjligheter att öva inflytande. Här står att det skall läggas "fram ett samlat skogspolitiskt program våren 1979. I det sammanhanget finns också möjligheten att ta upp frågan om ett eventuellt vidgat inflytande för kommunen när det gäller användningen av kemiska medel inom skogsbruket."

Jag hoppas att jordbruksministern också ser till att frågan om ökat inflytande för kommunerna verkligen tas upp i det här kommande skogspolitiska programmet. Nu är det inte tillfredsställande. Man kör över hälsovårdsnämnderna i de här frågorna.

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Låt mig till att börja med säga att hälsovårdsnämndernas roll i sammanhanget är att som tillsynsmyndighet kontrollera att lagen och utfärdade föreskrifter efterlevas. Frågan om vilka befogenheter nämnderna har att med hänsyn till lokala förhållanden i enskilda fall tillämpa föreläg-

Nr 115

Tisdagen den
11 april 1978

*Om åtgärder mot
flygbesprutning
med fenoxisyror*

Tisdagen den
11 april 1978

*Om åtgärder mot
flygbesprutning
med fenoxisyror*

gande eller förbud är f. n. föremål för regeringsrättens prövning.

När Alf Lövenborg sedan frågar om jag är beredd att föreslå att det skall bli förbud mot flygbesprutning med fenoxisyror är mitt svar nej. Skall man förbjuda besprutning med fenoxisyror från luften tror jag att man måste göra det totalt. Det här är också en arbetsmiljöfråga i allra högsta grad, och det skulle vara mycket egendomligt, om man skulle tillåta manuell användning av fenoxisyror från marken.

Jag vill erinra om att arbetarskyddsstyrelsen, Lantarbetareförbundet och Skogsarbetareförbundet var bland de remissinstanser som tillstyrkte att man skulle tillåta besprutning från luften just från arbetsmiljösynpunkt.

Sedan kommer naturligtvis en annan fråga in i bilden, nämligen om man skall ersätta de här metoderna med manuell röjning. Det problemet kan ses från andra synpunkter. Bestämmer man sig för att använda manuella metoder, fattar man ett politiskt beslut, därför att man anser att man skall använda sådana metoder för att sysselsätta människor. Då skall man också vara beredd på att det är dyrare metoder. I det ekonomiska läge som råder för skogsindustrin kan jag inte i dag säga att man är beredd att ta den kostnaden. Men jag tycker att man skall se positivt på den överenskommelse som träffats mellan naturvårdsverket och skogsindustrin, där skogsindustrin har förklarat sig beredd att minska användningen av fenoxisyror så långt det över huvud taget är möjligt. Jag vill gärna säga att den flygbesprutning som skedde under 1977 berörde ett område på 29 000 hektar. Man kanske får dimensionerna på det hela om man gör följande jämförelse: Om vi lade ut all den skogsmark vi har i landet och började i Skåne för ovanlighetens skull och gick norrut skulle hela landet från Skåne upp till ett stycke i Västerbotten vara helt täckt av skog. Av det området flygbesprutades i fjol ett område som var lika stort som Höör eller Hjo kommun, en kvadrat på 17 x 17 kilometer. Det var det område som besprutades under fjolåret. Med den jämförelsen kanske man får litet rimligare proportioner i den här debatten.

ALF LÖVENBORG (apk):

Herr talman! Jag hade hoppats att jordbruksministern skulle säga att man i varje fall har anledning att överväga att så att säga återuppliva förbudet mot flygbesprutning, men det är tydligen inte hans mening.

Ett av problemen med flygbesprutning är att det ofta har befunnits mycket svårt att få bekämpningsmedlen inom de gränser man från början har bestämt.

Jag tror inte heller att flygbesprutningen har några jättedimensioner totalt sett. Men vi har ju sett den reaktion den har väckt. På sina håll i landet har det utkämpats veritabla inbördeskrig. Någon hänsyn bör man nog ta till detta. Det här är ingen kvantitetsfråga, men det är ett problem för många människor.

Frågan om manuell gallring är självfallet en politisk fråga. Med det arbetsmarknadsläge vi har – massor av ungdomar går arbetslösa – finns det verkligen all anledning att överväga på vilket sätt man kan främja en ökad användning av den manuella metoden.

*Om orsakerna till
vissa valutaspekulationer*

När det gäller den forskning som nu bedrivs för att få fram alternativa metoder vill jag säga att jag hoppas att man kommer någon vart på den vägen. Det finns en stark oro bland människorna. Man funderar över vart den ohämmade användningen av gifter på alla områden – det gäller inte bara i skogsbruket utan även i jordbruket – så småningom kommer att leda.

Att kommunernas möjligheter att öva inflytande över besprutningen, förbjuda hanteringen om man så vill, är en fråga som också måste resas i sammanhanget är helt klart. De kommunala hälsovårdsmyndigheterna har till uppgift att övervaka hanteringen av miljö- och hälsofarliga varor och skydda människor från negativ påverkan. Om en hälsovårdsnämnd eller en kommunfullmäktigeförsamling gör den bedömningen att flygbesprutningen är farlig för människor och miljöer, bör den också ha rimliga möjligheter att hävda sina beslut. Jag hoppas verkligen att också den synpunkten kommer att finnas med i det skogspolitiska program som jordbruksministern talar om.

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Vi närmar oss det här problemet från två håll. I det förslag om skogspolitiken som kommer att föreläggas riksdagen våren 1979 har vi anledning att ta ställning till vilket skogsvårdsprogram vi skall ha här i landet, naturligtvis baserat på skogsindustrins råvarubehov.

Regeringen har i direktiven givit utredningen om naturresurs- och miljöpolitiken i uppdrag att se över lagstiftningen på naturresurs- och miljöområdet och finna former för vidgat inflytande för allmänheten över beslut som rör dess miljö. Det innebär att kommittén är oförhindrad att – ja, bör – ta upp exempelvis frågan om det kommunala inflytandet i sådana här frågor.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Om orsakerna till vissa valutaspekulationer

Statsministern THORBJÖRN FÄLLDIN erhöll ordet för att besvara *Thage Petersons* (s) den 28 mars anmälda interpellation, 1977/78:150, och anförde:

Herr talman! Thage Peterson har frågat mig dels om jag delar hans uppfattning att regeringens företrädare genom oförsiktiga uttalanden underlättat omfattande valutaspekulationer inför devalveringen i augusti 1977, dels vilka åtgärder jag ämnar vidta för att förhindra ett återupprepande.

Mitt svar på den första frågan är nej. Några åtgärder från min sida behövs därför inte.

Tisdagen den
11 april 1978

*Om orsakerna till
vissa valutaspekulationer*

THAGE PETERSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsministern för svaret på min interpellation om vissa förhållanden beträffande devalveringen i augusti förra året.

Statsministerns sätt att handskas med interpellationer och frågor i riksdagen har behandlats av konstitutionsutskottet. Diskussionen härom får anstå till dechargede-batten nästa vecka.

Jag vill emellertid ändå i detta sammanhang peka på något som jag vill rubricera som en trist utveckling i svensk politik, nämligen att det blir allt vanligare att statsråden håller sig med två uppfattningar i samma fråga: en uppfattning som politiker, som passar det parti man företräder, och en som statsråd, som passar den regering man är medlem av.

Herr Fälldins första nej i svaret tyder på att han nu har ändrat ståndpunkt. Möjligen har ekonomiministern personligen tagit honom i örat. Vid ett tidigare tillfälle, i en av Thorbjörn Fälldin godkänd intervju i LO-tidningen av den 8 september 1977, underlät herr Fälldin att stödja herr Bohman. Statsministern gav då det välgörande svaret: "Men det är fullt klart att varje uttalande, var det än kommer ifrån, om att en devalvering står för dörren, föder ytterligare spekulationer."

Vem uttalade detta, partiledaren Fälldin eller statsministern Fälldin? Frågan är befogad just därför att vi under den borgerliga regeringens tid fått en, som jag ser det, uppseendeväckande utveckling där enskilda statsråd ofta gör partiuttalanden av olika slag för att sedan när de här i riksdagen ställs inför sina uttalanden redovisa en rakt motsatt uppfattning. Med anledning härav vill jag fråga statsministern:

Vad har hänt sedan september 1977, som gör att statsministern i dag anser att herr Bohmans oförsiktiga uttalanden icke ledde till valutaspekulation?

Det har talats mycket både i Sverige och utomlands om följderna av ekonomiministerns lösmynthet och om varför inte den svenska regeringen ingrep.

Frågan om regeringens sätt att sköta devalveringen har ur konstitutionell synpunkt varit föremål för konstitutionsutskottets granskning, och det blir debatt härom nästa vecka. Jag skall inte föregripa den debatten, men vill ändå ge motivet till min interpellation.

Jag ingav min interpellation sedan två riksbanksekonomer redovisat storleken av spekulationseffekterna och statskassans förlust till följd av spekulationerna mot den svenska valutan. Dessa förluster beräknas ha uppgått till 600–850 milj. kr. Och det är i anslutning till detta jag vill säga ett par saker.

Statsministerns andra nej vill jag tolka dels som en ovilja att förebygga liknande spekulationer, dels som en respektlöshet mot de väldiga belopp – i detta fall uppemot 850 milj. kr. – som statskassan gått miste om.

Den respektlöshet som här och var visas gentemot de ekonomiska konsekvenserna av valutaspekulationerna i somras tycker jag är upprörande.

En summa på närmare en miljard som undandragits statskassan skall man

tydligen inte fästa avseende vid. Statsministern anser inte heller att det inträffade erfordrar förebyggande åtgärder, så att inte liknande spekulationer senare upprepas.

Det är befogat att fråga: Vad har den borgerliga regeringen fått för vanor i kanslihuset? Här nonchalerar man en skadeverkan på valutan och statskassan som om ingenting hade hänt. Jag tycker att det är belogat att rikta en följdfråga, som människor naturligtvis ställer sig i en sådan här stund: Vad tänker t. ex. de anställda och deras familjer vid AB Eiser och vid Algots fabriker? Det är människornas trygghet som nu hotas, därför att regeringen inte anser sig ha pengar att rädda sysselsättningen eller göra insatser för att skapa ersättningsindustrier i de hårt drabbade Norrlandsorterna. Vad säger de anställda vid varven, som nu hotas av arbetslöshet, när regeringen inte vill ge pengar för att hålla varven i gång? De här pengarna som kom i spekulanternas fickor till följd av regeringens sätt att sköta devalveringen hade väl varit bra att ha för t. ex. näringspolitiska insatser för att rädda jobben i utsatta branscher och regioner.

Vi har nu i vårt land en regering, vars energipolitik varje dag innebär betydande förluster för folkhushållet. Vi har en regering som sköter devalveringen på så sätt att skattebetalarna indirekt får betala spekulationsförluster på hundratals miljoner kronor. De som får sitta emellan och betala är som vanligt löntagarna.

Åtta och en halv miljard i förlorad valutareserv och 850 miljoner i spekulationsförluster för statskassan är mycket pengar.

Jag förstår om regeringen, och då främst ekonomiministern och den moderata pressen, gör allt för att tona ned ekonomiministerns för vårt land mycket olyckliga lösmynthet. Jag beklagar också att landets statsminister här i riksdagen inte vill deklarerat att det är klart olämpligt att göra uttalanden som möjliggör valutaspekulationer.

Statsministern THORBJÖRN FÄLLDIN:

Herr talman! Thage Peterson frågar vad som hänt sedan jag svarade LO-tidningen på dess frågor. Det som har hänt är att jag liksom många andra gått igenom det material som legat till grund för påståendena. Efter att ha gått igenom materialet är mitt svar på Thage Petersons fråga enstavigt nej. Där är beskedet i den frågan.

Som Thage Peterson ställt sin andra fråga är svaret också helt korrekt. Eftersom det enligt min bestämda uppfattning inte finns någon grund för påståendena, kan det inte finns något skäl att av den orsaken vidta några åtgärder. Bättre kontroll över valutatransaktioner över huvud taget är jag öppen för, och ett arbete härmed pågår. Men den frågan hade Thage Peterson inte ställt.

Får jag sedan säga att det inte råder något tvivel om att devalveringen haft en klart positiv effekt för utsatta branscher, eftersom det förbättrat deras konkurrensläge.

Debatten i övrigt om den fråga som Thage Peterson ställt i sin interpellation

*Om åtgärder för
att trygga syssel-
sättningen vid vissa
industriföretag*

kommer säkerligen att fullföljas av riksdagens ledamöter vid den behandling som Thage Peterson själv påminde om.

THAGE PETERSON (s):

Herr talman! Bara en mycket kort replik till statsministern med hänsyn till hans svar att han nu läst in detta ärende och att han därvid funnit sig kunna frita sin ekonomiminister från beskyllningarna för lösmynthet. Över hela världen har man gjort den bedömningen att en betydande orsak till den stora valutaspekulationen var just intervjun med den svenska ekonomiministern. Vi är på socialdemokratiskt håll inte ensamma om att ha gjort den bedömningen. Flera borgerliga tidningar har gjort bedömningen att det i intervjun med ekonomiministern förekom olyckliga uttalanden, som ledde till denna spekulation.

Men dessa frågor skall alltså diskuteras i nästa vecka i déchargedebatten.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Om åtgärder för att trygga sysselsättningen vid vissa industriföretag.

Industriministern NILS ÅSLING erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels *Hans Alséns* (s) den 14 mars anmälda fråga, 1977/78:353, dels *Lennart Nilssons* (s) den 29 mars anmälda fråga, 1977/78:367, och anförde:

Herr talman! Hans Alsén har frågat mig dels hur jag, efter kontakt med AB Volvos koncernledning, bedömer förutsättningarna för fortsatt verksamhet vid AB Volvo, Bergslagsverken i Uppsala, dels om jag vid behov är beredd att vidta särskilda åtgärder för att trygga sysselsättningen vid företaget i Uppsala.

Lennart Nilsson har frågat mig, dels om jag anser att Volvo har något ansvar för Nordverk AB:s framtid, dels om jag är beredd att medverka till att skapa en alternativ produktion vid Nordverk.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Varje företag har ett självklart ansvar för sysselsättningen såväl i det egna företaget som i dess dotterbolag. Jag anser att det är rimligt att motsvarande synpunkter anföras beträffande ansvar för sysselsättningen i företag som huvudsakligen är beroende av en köpare. AB Volvo har ett omedelbart ansvar för sysselsättningen vid AB Volvo Penta, men kan sägas ha ett visst ansvar för sysselsättningen även vid Nordverk AB.

Enligt vad jag erfarit ser Volvo ingen möjlighet att fortsätta nuvarande produktion vid Volvo Penta i Uppsala. Jag har informerats om att Volvo intensifierat ansträngningarna att finna alternativ sysselsättning för personalen vid Volvo Penta. Det har också nämnts att ansträngningarna att finna annan sysselsättning närmar sig ett definitivt avgörande.

Volvo har aviserat Nordverk att ordena till företaget kommer att upphöra.

För att minska påfrestningarna kommer minskningen av antalet order att ske i etapper under en längre tid, vilket bör underlätta för företaget att söka ersättningsproduktion. Betydande ansträngningar för att söka nya produkter till företaget görs f. n.

I en lågkonjunktur med vikande eller stagnerande marknader kan svensk industri behålla sin konkurrenskraft endast genom fortlöpande rationaliseringar. De sysselsättningskonsekvenser rationaliseringarna får kan då inte heller motverkas genom en ökning av produktionsvolymen. Det som komplicerar bilden i det aktuella fallet är att de produkter som Volvo köper från Nordverk tillverkas även vid AB Volvo, Dalslandsverken.

Allt oftare väcks här i kammaren frågor om ersättningsindustrier till orter som drabbas av nedläggningar eller omfattande neddragningar. Redan antalet sådana frågor visar att det i nuvarande konjunkturläge tyvärr inte är möjligt att på kort sikt lösa de akuta sysselsättningsproblemen överallt i landet. Många gånger står vi tyvärr i den situationen att vi måste fråga oss var det är viktigast att behålla ett visst sysselsättningstillfälle.

Liksom tidigare kommer jag att arbeta för att gängse medel, t. ex. de regionalpolitiska stödformerna, används på ett sådant sätt att de orter som drabbas får rimliga förutsättningar att lösa uppkomna problem. Vi måste dock komma ihåg att det ofta tar tid innan man kan se resultaten av sådana åtgärder.

Om åtgärder för att trygga sysselsättningen vid vissa industriföretag

HANS ALSÉN (s):

Herr talman! Jag tackar industriministern för svaret.

Många anställda i svenskt näringsliv vilkas arbete är hotat vänder sig i – som jag vill kalla det – sin nöd till regeringens företrädare. Så gjorde också representanter för de anställda vid AB Volvo Penta och AB Volvo, Bergslagsverken i Uppsala fredagen den 10 mars. Tillsammans med representanter för Uppsala län och kommun förde de fram sin oro till industriministern, och i Upsala Nya Tidning fanns dagen därpå följande att läsa:

”Industriminister Nils G Åsling (c) kommer redan på måndag att kontakta Volvochefen Pehr G Gyllenhammar för att informera sig om koncernledningens syn på problemen vid Volvos Uppsalafabrik.

Det löftet gav industriministern när han på fredagen uppvaktades av representanter från Uppsala län, Uppsala kommun och fackklubbar vid Volvo Penta/Bergslagsverken i Uppsala.

Industriministern sade att han hoppades att regeringen skulle slippa ingripa och att företaget självt skulle klara upp situationen.

– Ett företag av Volvos karaktär bör inge förhoppningar om att företaget också kan få fram alternativ produktion om utbordartillverkningen avvecklas, sade han.

– Men om man inte gör det får vi överväga vilka åtgärder som man då måste vidta, sade han utan att närmare vilja gå in på vilka åtgärder regeringen kunde tänka sig.

Både från kommunen och fackklubbar såg man positivt på industriministerns löfte att kontakta Gyllenhammar.”

Tisdagen den
11 april 1978

*Om åtgärder för
att trygga syssel-
sättningen vid vissa
industriföretag*

Jag tyckte att det var värdefullt om det besked som de närmast berörda helt naturligt fann så viktigt också skulle kunna nå allmänheten, och därför ställde jag min fråga.

Verkstadsklubben vid Volvo i Uppsala har i sin klubbtidning nr 7 av den 4 april gjort följande konstaterande: "Efter att fackklubbarna besökte industriministern den 10 mars, har vi inte hört någonting från denne. Vi förväntar oss dock att han tar kontakt, som han lovade."

Ja, herr industriminister, många dagar av orolig väntan har gått sedan den 10 mars, så det är väl naturligt att man gått och väntat på svaret. Det svar jag har fått på min fråga i dag bidrar ju inte på något sätt till att skingra oron, utan snarare förstärks den, och det gör säkert dem som är direkt berörda ytterst besvikna, självfallet inte i första hand på industriministern utan på Volvo och ledningen och på Pehr Gyllenhammar, som också industriministern, om jag förstår rätt, i det här referatet ställde vissa förhoppningar till.

Jag skall inte be om industriministerns reaktion på Volvos besked. Det är egentligen viktigare om industriministern ville svara på frågan: Vilka åtgärder utöver den generellt uttalade i frågesvaret kan industriministern säga kommer i fråga för att i någon form rädda sysselsättningen vid det berörda företaget?

Jag vore tacksam för att i varje fall få några konkreta antydningar.

LENNART NILSSON (s):

Herr talman! Även jag ber att få tacka industriministern för svaret på min fråga.

Bakgrunden känner industriministern naturligtvis till. Alla i Uddevallaregionen och norra Bohuslän är oroliga för de bekymmer som vi upplever. Även om man utgår från att konjunkturerna kommer att vända, kan vi inte som industriministern uttryckt det fånga upp dem i andra näringar, eftersom de näringar som finns i dessa delar av landet är så pass känsliga och har så stora problem. Vi vet att inte minst varven brottas med problem. Vi har ett par företag inom tekobranschen, vi har en del andra företag som är direkt beroende av varvsnäringen osv.

Det här innebär att om problem uppstår vid exempelvis ett sådant företag som Nordverk AB, innebär det att man ser dystert på framtiden när det gäller att få tag i någon annan verksamhet.

Samhället har stöttat upp Volvo med olika lokaliseringsslån för att detta företag skall kunna utveckla sin verksamhet i olika delar av landet. När det gäller Nordverk kan man konstatera att samhällets stöd uppgått till 12,5 milj. kr. i lokaliseringsslån. Motivet för att stötta upp Nordverk var att göra kommunen mindre sårbar i en region där vi har ett ensidigt näringsliv; till 50 % är man beroende av Uddevallavarvet.

Ibland funderar man över hur de olika storbolagen agerar. I går fick vi höra att vi inom arbetarrörelsen betraktades som något slags maffia. Jag skall här inte uttrycka vad man känner för de människor som egentligen bestämmer över det ekonomiska livet i landet, men när det gäller exempelvis Nordverk har man en känsla av det inte enbart handlar om rationaliseringar från Volvos

*Om åtgärder för
att trygga syssel-
sättningen vid vissa
industriföretag*

sida. Vissa antydningar har gjorts. Om man pressade priserna och sålde klädelsen till bilar billigare, funnes vissa möjligheter till fortsatt diskussion.

Industriministern säger i sitt svar att betydande ansträngningar görs f. n. för att söka nya produkter till företaget. Då är det bara att hoppas att industriministern är inkopplad på dessa ansträngningar. Med den situation som f. n. finns i Uddevallaregionen är det kanske inte så underligt om man frågar om ersättningsindustrier.

Till sist vill jag fråga industriministern om han är beredd att medverka till att i samarbete med Volvo lösa problemen i samband med Nordverks framtida verksamhet.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Får jag först till Hans Alsén säga att jag förstår att fackklubben väntar svar, men jag har inte kunnat ge något meningsfullt svar ännu, för jag väntar på Volvos reaktion. Jag har, som jag lovade fackklubben, vid flera tillfällen haft direktkontakt med Volvos koncernledning, med Volvochefen Pehr Gyllenhammar. Han har avdelat en av sina närmaste medarbetare i koncernledningen, direktör Lars Malmros, att som specialuppdrag ägna sig åt problemen vid Uppsalafabriken. Så länge jag inte fått en redovisning från Volvo är det inte mycket mer att tillägga än som framgick av mitt huvudsvar.

Jag förväntar mig – och har skäl att göra det – att Volvo verkligen gör sitt yttersta för att hålla sysselsättningen uppe vid Uppsalafabriken. Man har i sin redovisning till mig visat att den nuvarande produktionen tyvärr inte kan fortsätta. Eftersom Volvo lagt ner betydande kostnader och betydande möda på produktutveckling, av en art som vi ibland saknar i svensk industri, hade jag och fackklubben hoppats att produktionen skulle kunna upprätthållas, men det har tyvärr inte varit möjligt.

Till Lennart Nilsson vill jag säga att när jag talar om att speciella ansträngningar är vidtagna för att försöka klara problemen i Nordverk tänker jag framför allt på det speciella uppdrag som Statsföretag fått att söka nya produkter till orter som t. ex. Uddevalla. Det är ett arbete som även innefattar Nordverk AB. Jag hoppas att vi den vägen skall kunna kompensera det bortfall av sysselsättning som på sikt tydligen blir en följd av att Volvo drar ner sina beställningar till Nordverk.

HANS ALSÉN (s):

Herr talman! Jag är självfallet på de närmast berördas vägnar tacksam för att industriministern fortsätter sin bearbetning av Volvokoncernen. Det är ändock fråga om en koncern med mångmiljonvinster, en koncern som rimligen bör ha ett aldeles speciellt ansvar och även speciella möjligheter. När industriministern knyter särskilda förhoppningar till deras möjligheter att skaffa fram annan sysselsättning, om nu utbordartillverkningen inte är lönsam och därför omöjlig att bedriva och åstadkomma något som ger rimlig sysselsättning, tror jag det är lika bra att inse att de förhoppningarna inte är särskilt väl grundade.

Tisdagen den
11 april 1978

*Om åtgärder för
att trygga syssel-
sättningen vid vissa
industriföretag*

I klubbtidningen, som jag citerade tidigare, daterad den 4 april sägs följande:

”Efter fem omgångar i MBL-förhandlingarna står det klart att Volvo inte är villiga att garantera jobben kvar i Uppsala. Man kan i bästa fall tänka sig att om utbordartillverkningen försvinner, behålla en liten verkstad där ca 100 man sysslar med lego- och underleverantörjobb åt Volvo.

De tre fackklubbarna står fast vid kravet att Volvo ska garantera att samtliga nu anställda får behålla sina jobb här. Om utbordartillverkningen läggs ner, så är kravet att annan produktion ska tas hem.”

Det som nu tydligen är möjligt att åstadkomma är 100 arbeten. Industriministern är väl bekant med problemen i Uppsala, där man har en industriell nivå på 11 % och stor ungdomsarbetslöshet. Det är en region som är hårt drabbad, i synnerhet Norduppland där Forsmark kommit med i bilden på ett alldeles speciellt sätt.

Är industriministern mot den här bakgrunden beredd att förutskicka speciella och riktade åtgärder för att reda upp den situation som upplevs som prekär för människorna vid Volvo men som för hela Uppsala län är ytterst besvärande?

LENNART NILSSON (s):

Herr talman! Det sista industriministern nämnde i sitt anförande hoppas jag kan betraktas som ett löfte, om de nämnda bitarna avvecklas. Industriministern meddelade att Statsförstag håller på att undersöka möjligheten att klara den verksamhet som bortfaller vid Nordverk.

Industriministern sade ”på sikt”. Jag funderar bara över om industriministern har en någorlunda klar uppfattning om vad som menas med ”på sikt”. Är det i samband med att Volvo plockar bort sin bilklädseltillverkning från Uddevalla och lägger den på andra orter? Man skall ju försöka åstadkomma en förändring och ersätta den verksamheten med annan tillverkning. Vi får hoppas det.

Som jag vid andra tillfällen har sagt upplever vi bekymmer i Bohuslän, och det har vi gjort under många år, beroende på de olika strukturproblem som har förekommit i samhället. Vi har saknat möjligheter att få olika former av ersättningsindustrier, vi har en hög medelålder när det gäller befolkningsammansättningen, vi har landets högsta kommunalskatt i Lysekil osv.

Eftersom industriministern har varit nere i Uddevalla på besök och känner problemen utgår jag ifrån – inte minst mot bakgrund av de löften som centerpartiet har gett i olika sammanhang – att man aktivt medverkar till att klara problemen i ett län och en region som har bland landets största bekymmer, inte enbart i en allmänt besvärlig ekonomisk situation utan även i andra sammanhang, med tanke på det ensidiga näringsliv som där finns.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Hans Alsénn kompletterar sin tidigare fråga med att undra om jag är beredd att medverka till, som han säger, speciella och riktade åtgärder för Uppsala. Jag har ju redovisat mina speciella och riktade åtgärder

till koncernledningen för att få till stånd en dialog och en information om dess planering beträffande Uppsala. Om Hans Alsén tänker på övriga speciella insatser inom regionalpolitikens ram är mitt svar nej.

Vi måste ändå, för att få effekt i regionalpolitiken, ta hänsyn till sysselsättningsgraden på orten, till alternativa möjligheter, över huvud taget till den miljö som arbetsmarknaden har på en ort. Jag erkänner villigt att Uppsala har en låg andel industrissysselsatta, men Uppsala har ju andra obestridliga förtjänster. Jämför man med situationen i vissa orter i Norduppland, kan man alltså inte i Uppsala gå in med regionalpolitiska åtgärder. Däremot är jag naturligtvis beredd att medverka till industripolitiska åtgärder.

För Lennart Nilsson vill jag upprepa vad jag sade nyss, nämligen att vi har ett uppdrag till Statsföretag att söka nya produkter för orter som drabbas framför allt av tekokrisen men i det här sammanhanget också av situationen vid Nordverk. Huruvida Statsföretag lyckas få fram nya produkter, som ger underlag för att kompensera bortfallet av sysselsättningen vid Nordverk, kan jag självfallet inte i dag svara på. Det får det fortsatta arbetet i Statsföretags regi visa. Det finns inga realistiska möjligheter att svara på de frågor som jag får här i kammaren i mycket stort antal om alternativ sysselsättning, om hur den skall utformas, när den kan presenteras etc.

När Lennart Nilsson påminner mig om löften att hålla sysselsättningen uppe hoppas jag faktiskt att det inte är en markering av att det löftet gäller bara centerpartiet. Det är ju ett löfte som vi alla har ett ansvar för, eftersom alla ansträngningar som kan göras för att utveckla industrissysselsättningen självfallet måste göras. Det är därför de industripolitiska, näringspolitiska och lokaliseringspolitiska insatserna i dag har sådan omfattning och kräver så stor andel av våra samlade resurser.

HANS ALSÉN (s):

Herr talman! Jag har respekt för att industriministern här inte i helt konkret form kan uttrycka de möjligheter som han anser kan finnas och de resurser han är beredd att sätta in. Men när han säger att jag kompletterar min fråga är det faktiskt inte helt korrekt. Jag ställde nämligen en andra fråga, som löd: Är industriministern vid behov beredd vidtaga särskilda åtgärder för att trygga sysselsättningen vid företagen i Uppsala?

Nu svarar industriministern att han är beredd att överväga särskilda industripolitiska åtgärder, och det är värdefullt; dem får vi återkomma till. Att vi här allesammans bär ett ansvar är helt uppenbart. Men industriministern är ändå i den positionen att han har speciella möjligheter att göra klart för berört företag vad som är dess ansvar, och det tar jag i första hand fasta på.

Låt mig till sist få citera ytterligare ett stycke ur den klubbtidning som jag tidigare åberopade. Citatet visar hur människor upplever sin situation ute på verkstadsgolvet i dag, och jag tror det är värdefullt att detta klargörs:

”Vi är femhundra människor som arbetar tillsammans. Vi har ett högt kunnande. Vi kan konstruera, tillverka och utveckla utombordsmotorer. Det är en vara som skälls ibland för att vara lyx och miljöförstörande. Men vi har

Tisdagen den
11 april 1978

*Om planerna på
ett pappersbruk i
Söderhamn*

konstruerat nya och bättre utombordare som är tystare och bränslesnålare, och vi vet att i Sverige och övriga Norden köps det årligen över hundratusen.

Vår produkt har ett existensberättigande. Den saken är klar. Och vi är de enda i Norden som tillverkar den.

Det är pengar som vi har arbetat ihop, som har lagts ner i att ta fram de nya motorerna. ---Vi ska ha våra jobb kvar! Låt inte utombordstillverkningen bli flyttad utomlands!"

Det är väl en vädjan som i första hand går till industriministern.

LENNART NILSSON (s):

Herr talman! Jag delar industriministerns uppfattning att vi alla har ett ansvar. Det är ju bl. a. därför som man ställer frågor här i riksdagen – man följer upp de diskussioner som förs på hemmaplan.

Nu är det bara det att när man i valrörelsen åkte runt på debatter med företrädare för de borgerliga partierna, så menade de borgerliga i olika sammanhang att bara de fick plocka bort socialdemokraterna från regeringsansvaret skulle landet komma att blomstra. De borgerliga lyckades ju också få bort socialdemokraterna.

Att vi alla har ett ansvar är som sagt riktigt, och vi skall försöka utveckla det här ansvaret. Men faktum är att i dag är det industriministern och den borgerliga regeringen som har det yttersta ansvaret för verksamheten. Jag vet att under den socialdemokratiska regeringens tid ställdes det krav på Volvo där det gällde att utveckla fabriken i Göteborg – det sades att man fick göra så och så.

Jag hoppas att industriministern nu är beredd att medverka till att det ställs krav på Volvo, att företaget tar ansvar för det man sysslar med.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Om planerna på ett pappersbruk i Söderhamn

Industriministern NILS ÅSLING erhöll ordet för att besvara *Olle Östrands* (s) den 15 mars anmälda fråga, 1977/78:354, och anförde:

Herr talman! Olle Östrand har frågat mig om jag vill medverka till att planerna på ett pappersbruk i Söderhamns kommun påskyndas och vilka åtgärder jag i övrigt är beredd vidta för att stärka näringslivet i området.

Stora Kopparberg-Bergviks AB:s planer på att uppföra ett pappersbruk i Sandarne har nyligen under hand presenterats för närmast berörda departement. Att döma av de uppgifter som hittills har kommit fram får den aktuella utbyggnaden anses vara av den karaktären att den skall prövas enligt 136 a § byggnadslagen. Jag har av bostadsministern erfarit att en ansökan från bolaget kan väntas inom kort och att denna kommer att beredas på sedvanligt sätt.

Vad gäller åtgärder för att i övrigt främja sysselsättningen i kommunen vill

jag erinra om att Söderhamns kommun ingår i det allmänna stödområdet. Det innebär att statligt regionalpolitiskt stöd kan utgå till sysselsättningskapande projekt i regionen. Som jag vid tidigare tillfällen framhållit har regeringen inte möjlighet att garantera ersättningsindustrier till alla de orter som drabbas av sysselsättningsminskningar.

OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret. Men som egentligen var en brist på svar.

Det är inte långt mellan gångerna som jag tvingas ta upp sysselsättningsfrågorna i Söderhamn med Nils Åsling. Det allvarliga är att för varje gång måste jag tyvärr måla en allt mörkare bild av läget. Tidigare har det gällt farhågorna för Nord-Malts framtid. I dag gäller det bl. a. Stora Kopparbergs beslut om nedläggning av sulfitfabriken i Vansäter. I en kommun med endast 32 000 invånare har under de senaste två åren mer än 600 arbetstillfällen försvunnit. Till detta kommer det här nedläggningsbeslutet som berör ca 230 anställda, men dessutom har koncernen beslutat att flytta både skogsdivisionen och kraftförvaltningen från Söderhamn. Ytterligare ca 30 arbetstillfällen försvinner på detta sätt. Det blir också fortsatta personalinskränkningar vid L M Ericsson och Korsnäs-Marma AB med ca 130 personer under 1978. Framtiden är också mycket osäker för sulfatfabrik och sågverk i Marmaverken. En eventuell nedläggning där skulle beröra ca 360 anställda.

Detta är alltså situationen i min hemkommun i ett nötskal, och man kan väl utan att överdriva säga att situationen är närmast katastrofal.

Hela Bergviks samhälle är uppbyggt kring sulfitfabriken i Vansäter. Det är alltså ortens enda industri. När nu den upphör slår man undan grundvalarna för samhällets existens, om inte en ersättningsindustri kan lokaliseras dit. I detta avseende kan jag inte komma ifrån det faktum att det är regeringen som har det yttersta ansvaret.

En liten ljusning är de planer Stora Kopparberg har på ett pappersbruk i Sandarne. Om de planerna realiseras snabbt, kan åtminstone en del av de människor som nu blir arbetslösa i Vansäter få jobb i Sandarne. Men de måste naturligtvis också beredas jobb under tiden fram till dess ett eventuellt pappersbruk kan stå färdigt.

Detta, herr industriminister, var i korthet situationen, och det är verkligen förvånande att man får ett svar som innebär ungefär ett ja så.

Det här svaret är ju ingen tröst för de 230 personer som blir arbetslösa i Vansäter. Det är ingen tröst för de 1 000 personer som är bosatta i Vansäter, där Vansäterfabriken är den enda industrin. Det är ingen tröst för de 130 personer som drabbas av personalinskränkningar vid L M Ericsson och Korsnäs-Marma. Det är ingen tröst för de människor i Marmaverken som eventuellt drabbas av ett nedläggningsbeslut. Där berörs 360 personer. Det är heller ingen tröst för de närmare 700 människor som går och stämplar arbetslösa i Söderhamn – av dem är 250 ungdomar.

Därför skulle jag avslutningsvis än en gång vilja fråga industriministern, mot bakgrund av den ytterligare belysning jag har gjort av denna allvarliga

*Om planerna på
ett pappersbruk i
Söderhamn*

situation: Är industriministern nu beredd att deklarerera att han med kraft kommer att verka för tillkomsten av ett pappersbruk i Sandarne, och är han nu beredd att se allvarligare på de mycket stora problem som kommer att uppstå i Bergvik?

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Får jag försäkra Olle Östrand om att jag även fortsättningsvis med kraft är beredd att verka för att främja och utveckla sysselsättningen i den region som Olle Östrand talar om. Men när Olle Östrand ber att jag skall gå händelserna i förväg och avge ett omdöme om en ansökan från ett företag som ännu inte har kommit in till regeringskansliet, så begär han för mycket av mig. Vi skall väl nu tillämpa sedvanlig handläggning; vi inväntar ansökan från företaget, bedömer den när den kommer och tar ställning till frågan då. Låt oss ta diskussionen om pappersbruket när ansökan har behandlats av regeringen!

OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! Trots att ansökan ännu inte har kommit in så är det ingen hemlighet att Stora Kopparberg umgås med mycket avancerade planer på att etablera ett pappersbruk i Sandarne. Då tycker jag inte att det är för mycket begärt att man vid ett sådant här tillfälle får besked från industriministern om hans principiella uppfattning.

I det här området har den trävarubaserade industrin mycket större betydelse än på andra håll i landet. Om man tittar på denna sektors andel av den totala sysselsättningen i riket, finner man att den är ungefär 4,5 %. I Söderhamn, min hemkommun, är andelen hela 21 %.

Vi har tidigare i den här kommunen berörts av fusioner som har drabbat kommunen mycket hårt – jag tänker då på Korsnäs-Marmas uppköp av Marna-Långrörs AB. Vid den tidpunkten fick vi deklARATIONER från Korsnäs-Marna om att inget allvarligt skulle inträffa.

Men vad har hänt sedan dess? Jo, successivt har praktiskt taget hela Korsnäs-Marmas, dvs. tidigare Marna-Långrörs, verksamheter flyttats från kommunen, och detta har naturligtvis drabbat kommunen mycket hårt.

Det är mot denna bakgrund vi är så angelägna om att de planer som Stora Kopparberg har verkligen kan omsättas i praktiken. Samma saker som inträffade efter fusionen Stora Kopparberg-Bergvik, nämligen att delar av den verksamhet som tidigare var förlagd till kommunen nu har flyttats därifrån, har ägt rum i samband med den nu aktuella fusionen. Vi kan inte på något sätt acceptera att detta får samma konsekvenser som vid det föregående tillfället. Det är därför som det är så angeläget för oss i kommunen att få besked om industriministerns principiella inställning bl. a. när det gäller pappersbruket. Eftersom regeringen har det yttersta ansvaret för sysselsättningen kan den, som jag ser det, inte stillatigande se på när ett helt samhälle, i detta fall Bergvik, drabbas närmast av en katastrof.

§ 10 Om beredande av sysselsättning åt friställda vid Rydboholms AB

Industriministern NILS ÅSLING erhöll ordet för att besvara *Arne Perssons* (c) den 16 mars anmälda interpellation, 1977/78:145, och anförde:

Herr talman! Arne Persson har frågat mig om jag är beredd att medverka till att de friställda vid Rydboholms AB erhåller ersättningssysselsättning.

Som Arne Persson anför kommer Rydboholms AB att upphöra med sin spinneri- och väveriverksamhet vid årsskiftet.

Jag är väl medveten om de svårigheter som kommer att möta de anställda vid Viskaforsfabriken. Delvis behandlades dessa problem vid en debatt i kammaren för en månad sedan där handelsministern berörde åtgärder som blir aktuella för att lösa sysselsättningsproblemen.

Det sysselsättningsstöd på 3 milj. kr. som regeringen anslagit har tillkommit för att ge arbetsförmedlingen ett rådrum på ett och ett halvt år och därigenom förbättra möjligheterna att långsiktigt lösa den berörda person- lens problem.

Jag vill understryka att regeringen aktivt vill medverka till att de anställda vid Rydboholms spinneri och väveri får så goda möjligheter till fortsatt sysselsättning i Boråsregionen som samhället kan erbjuda.

Jag vill här kort nämna något om de åtgärder regeringen sätter in i Boråsområdet för att åstadkomma bestående lösningar på regionens problem.

I vissa län – däribland Älvsborgs län – har på regeringens initiativ tillsatts arbetsgrupper för att samordna insatserna i krisdrabbade regioner. Särskilda resurser tilldelas dessa grupper så att arbetet med att söka ersättningspro- duktion kan intensifieras. Dessutom har regeringen anvisat 2 milj. kr. åt statsföretag att för det kommande budgetåret söka ersättningsproduktion till de regioner i Norrland och Västsverige där strukturförändringarna inom den statliga tekokoncernen leder till väsentliga sysselsättningsminskningar.

Regeringen beslutade vidare i slutet av förra året att Borås, Mark och Ulricehamn t. v. skall ingå i den s. k. grå zonen och därmed jämföras med kommunerna i gränzonen till stödområdet i fråga om möjligheterna till lokaliseringssöd. Därigenom underlättas planeringen för berörda parter – inte minst företagen – eftersom det blir känt i vilka kommuner utanför stödområdet som lokaliseringssöd kan lämnas.

Jag vill också understryka regeringens ambitioner att använda de regio- nalpolitiska medlen på ett flexibelt sätt. Oberoende av stödområdesgränser skall i enlighet med gällande riktlinjer regionalpolitiskt stöd kunna sättas in för att komma till rätta med stora akuta sysselsättningsproblem. Jag anser att den svåra sysselsättningsituation som strukturförändringarna inom textilin- dustrin i den här regionen har medfört motiverar ett generöst synsätt när det gäller regionalpolitiskt stöd. I den mån lokaliseringsbidrag är en förutsättning för en gynnsam utveckling inom industrin i Boråsregionen anser jag att bidrag bör kunna utgå.

Slutligen vill jag erinra om att den kommande lokaliseringen av industri-

Nr 115

Tisdagen den
11 april 1978

*Om beredande av
sysselsättning åt
friställda vid Ryd-
boholms AB*

Tisdagen den
11 april 1978

*Om beredande av
sysselsättning åt
friställda vid Ryd-
boholms AB*

verkets SIFU-enhet till Borås också är ett led i arbetet med att stärka regionens arbetsmarknad.

ARNE PERSSON (c):

Herr talman! Låt mig först tacka industriministern för svaret på min interpellation angående ersättningssysselsättning för de ca 130 anställda vid Rydboholms AB som kommer att friställas vid detta års slut. Den 31 december 1978 kommer nämligen företagets spinneri- och väveriverksamhet att upphöra och tillverkningen överförs till annat textilföretag på annan ort.

Detta är ingen ny fråga här i kammaren. Den 17 januari behandlades problemet i en debatt med handelsministern. Även om industriministern i svaret inte ger ett konkret besked huruvida någon ersättningssysselsättning kan erhållas för dem som friställs, vill jag ändå säga att man i svaret möjligen kan läsa ut något mer optimism än man kunde spåra i den återopade debatten med handelsministern.

Det sysselsättningsstöd på 3 milj. kr. som regeringen föreslagit för att arbetsförmedlingen skall få ett rådrum – som industriministern uttrycker det – på ett och ett halvt år är i och för sig bra. Men det är att komma ihåg att de berörda arbetarna och tjänstemännen vid Rydboholms AB redan den 31 december i år står utan arbete. Det är människor i 50-årsåldern, för vilka det är mycket svårt – för att inte säga rent omöjligt – att flytta till annan ort. De flesta av dem har tillika skaffat sig eget hem, och i den situation som bygden i fråga nu befinner sig i är det såvitt jag kan bedöma lönlöst att försöka avyttra fastigheterna. Det är sålunda en anmärkningsvärt svår situation för dessa människor.

Nu finns det ingen anledning att ytterligare beröra vad som föregick det olyckliga – jag vill understryka: det olyckliga – beslutet om nedläggningen av spinneri- och väveriverksamheten på platsen. Det är nu överspelat, och här måste krafterna inriktas på att få en ersättningsindustri.

Jag har med tillfredsställelse noterat att industriministern understryker att regeringen aktivt vill medverka till att de anställda vid Rydboholms spinneri och väveri får så goda möjligheter till fortsatt sysselsättning i Boråsregionen som samhället kan erbjuda.

Industriministern nämner vidare åtgärder som regeringen sätter in i Boråsregionen. Det är bra med dessa insatser. De kan naturligtvis på lång sikt medverka till en ljusning. Men det lugnar ändå inte de människor som drabbas av denna kris. Det är knappt tre kvartal kvar tills fabriksdörrarna slår igen i Viskufors, och människorna står utan arbete.

Jag anser därför att regeringen ovillkorligen måste vidta åtgärder så att människorna inte står på bar backe den 31 december 1978.

Jag tror mig veta att statens industriverk har beviljat vissa företag i en liknande bransch s. k. strukturlånegaranti på 20–30 milj. kr. Det är en sådan satsning som skulle behövas för Rydboholms AB. Det skulle skapa förutsättningar för företaget att göra investeringar och bygga upp en ny produktionsinriktning.

Det bör i sammanhanget anföras att Rydboholm, i motsats till många andra företag, är ett i ekonomiskt avseende intakt företag, så riskmomenten i fråga om lånegarantierna är obefintliga. Men att en sådan åtgärd skulle medföra nya sysselsättningsmöjligheter kan vi vara ganska övertygade om. Jag vågar påstå att jag vet det.

De åtgärder som regeringen har vidtagit för SIFU:s lokalisering till Borås är att notera med tillfredsställelse. Men det kan i och för sig inte ske på en gång och det räcker, som jag tidigare sagt, inte för de människor som om nio månader står utan jobb. Jag vill därför vädja till industriministern att med all kraft – jag tror vi har hört det uttrycket förut i dag – vidta de mått och steg som behövs för att rädda sysselsättningen för dessa 130 människor vid Rydboholmsbolaget som befinner sig i den situation jag tidigare nämnt, dvs. att någon förflyttning för dem är praktiskt taget otänkbar.

GÖRDIS HÖRNLUND (s):

Herr talman! Arbetsmarknadsläget i Boråsregionen fortsätter att försämraras. Den totala nettoförlusten av arbetstillfällen under den senaste tvåårsperioden motsvarar 3 000 jobb. Det betyder 6 % – detta under två år!

14 % av arbetskraften i Borås kommun är arbetslösa personer eller sådana som är föremål för arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Denna kategori har ökat med 1 % sedan jag för bara ett par veckor sedan stod här och talade om tekoproblemen.

600 personer är varslade om uppsägning, och ytterligare varsel kommer att meddelas i samband med utflyttning av Scan Väst genom att den nya statliga tekokoncernen kan nedbantats och genom aviserad inskränkning och nedläggning av andra företag. I den situationen är det inte underligt att vi på alla sätt kämpar för att bibehålla den sysselsättning vi redan har, speciellt i de fall där statsmakterna har möjlighet att gå in och hindra nedläggningar.

Rydboholmsbolagets Viskaforsfabrik är just ett sådant företag, som skulle ha kunnat räddas om det funnits god vilja från regeringens sida. Genom malpåseresonemanget i handelsministerns proposition missledades riksdagen att fatta ett beslut om nedläggning, vilket kanske inte hade skett om riksdagen hade fått riktiga uppgifter. I stället uttalade riksdagen att det på grund av arbetsmarknadsläget i Borås kommun borde vara möjligt att förlänga avvecklingstiden med ytterligare ett par år. Regeringen har dock visat synnerligen litet intresse när det gäller att följa upp riksdagsuttalandet. Det sammanträde som hölls i Viskafors den 1 mars tycks mest ha tillkommit på grund av min interpellation till handelsministern, och då hade det förlutit två och en halv månader sedan riksdagen behandlade frågan.

Svaret på interpellationen som Arne Persson har framlagt ger heller inte något som helst konkret svar på den konkreta fråga han framställt om ersättningsindustri för de friställda vid Rydboholm. Visserligen sade industriministern att han är medveten om de svårigheter som kommer att möta de anställda, men någon ersättningsindustri kan han dess värre inte erbjuda. Jag måste då fråga industriministern: Hade det inte varit bättre om regeringen hade lyssnat på oss motionärer och på en enig riksdag och målmedvetet gått

*Om beredande av
sysselsättning åt
friställda vid Ryd-
boholms AB*

*Om beredande av
sysselsättning åt
friställda vid Ryd-
boholms AB*

in för att förlänga avvecklingstiden med ett par år ytterligare – särskilt som maskinerna skall fortsätta att användas, fastän på en annan ort? Industriministern talade liksom handelsministern om att man tillskapat ett rådrum på ett och ett halvt år, men jag hävdar att det är fråga om ett år, varav det nu återstår en frist fram till den 31 december i år, vilket ju också Arne Persson berörde när han talade om att tre kvartal återstod. De redan meddelade varslen för vissa berörda bekräftade detta.

I Rydboholmsfallet är det verkligen fråga om en tragedi för dem som blir friställda: tre fjärdedelar av de anställda är över 50 år och en tredjedel är över 60 år. Nu blir de utslagna i en tid när det är omöjligt att få nya jobb i regionen, när AMS i sin rapport bedömer det som så gott som omöjligt att placera de friställda på den öppna arbetsmarknaden och när man inte ens anser sig kunna klara situationen med arbetsmarknadspolitiska åtgärder, såsom arbetsmarknadsutbildning, beredskapsarbeten osv. Det är det tack som de gamla trotjänarna i Rydboholm har att vänta efter årtionden av slit i ett företag som samlat ihop stora vinster på deras bekostnad! Arne Persson talade också om att det är ett synnerligen solvent företag, men det slås helt enkelt ut. Anser industriministern att detta är rimligt? Om svaret är nej, är industriministern då beredd att medverka till att avvecklingstiden förlängs tills någon ersättningsindustri har kunnat anskaffas, så att avvecklingen kan ske på socialt acceptabla grunder?

I Rydboholmsdebatten har också förekommit ett påstående om att de anställda inte skulle vara så intresserade av en förlängning av den nuvarande verksamheten utan i stället vill ha en ersättningsindustri. Handelsministern framhöll detta i sitt svar till mig, och nu är Hans Nyhage ute och påstår samma sak.

De fackliga företrädarna har dock i polemik mot Hans Nyhage konstaterat att de är så pass realistiskt inställda att de inte tror att det är möjligt att snabbt få fram en ersättningsindustri av en sådan storleksordning att den tillgodoser sysselsättningen. Därför begärde de också i första hand att driften skulle förlängas i hopp om en konjunkturförbättring, som då verkligen skulle ge dem en chans att få en ersättningsindustri – detta sedan nedläggningsbeslutet var klart. Facket har nämligen aldrig godkänt avtalet om försäljning av maskinerna till Norrköping. Man reserverade sig mot det beslutet.

Svårigheten att få tag på alternativ sysselsättning genom nya produkter o. d. vid tekoföretag belyses kanske bäst genom ett uttalande i Borås Tidning häromdagen från den arbetsgrupp som sysslar med detta för den nya statliga tekokoncernens räkning. Man framhöll att det kanske kunde bli fråga om sysselsättning för något tiotal personer här och där. Mer kunde det knappast bli. Om industriministern verkligen är medveten om svårigheterna att skaffa arbete åt de Rydboholmsanställda – ta då upp frågan om förlängning av avvecklingstiden på nytt! Ersättningsindustrin kan ju knappast bli verklighet den närmaste tiden.

WILHELM GUSTAFSSON (fp):

Herr talman! Jag måste naturligtvis ge Gördis Hörnlund rätt i att det i industriministerns svar knappast finns något konkret att ta på för de Rydboholmsarbetare som friställs vid det här årets utgång – mer än den allmänna utfästelsen att regeringen aktivt vill medverka till att de som drabbas får så goda möjligheter till fortsatt sysselsättning i Boråsregionen som samhället kan erbjuda.

Industriministern vet ju väl hur läget är nere i Sjuhäradsbygden bl. a. efter det senaste besöket i området. Jag tror f. ö. att det besöket uppfattades positivt i regionen. Det är värdefullt att man kommer ner och lär känna problemen på plats. Men då vet också industriministern att läget är verkligt besvärligt och att det sannerligen krävs krafttag när man försöker lösa problemen.

Arbetsgrupper som söker ersättningsproduktion är naturligtvis bra, liksom att Statsföretag fått medel för samma ändamål. Det är bra att området placerats i den s. k. grå zonen, med ökade möjligheter till lokaliseringsstöd, och att regeringens ambition är att använda de regionalpolitiska medlen på ett flexibelt och generöst sätt.

De uppräknade åtgärderna ger dock i dagsläget belägg för knappast mer än en god vilja att stödja sysselsättningen i regionen. Får jag fråga industriministern om han har någon uppfattning om när man kan förvänta sig konkreta resultat av dessa insatser och om han tror att Rydboholmsarbetarna kommer att få någon glädje av dem?

Medan gräset växer dör kon, säger ett gammalt talesätt. Sysselsättnings-tillfällena inom teko försvinner med ökande hastighet. År 1977 försvann 1 600 arbetstillfällen från Borås kommun. 1 500 var tekojobb. Det är att märka att det var 100 på andra områden som också försvann. Det är den kraftigaste sysselsättningsnedgång som Borås kommun upplevt. Detta har också lett till höga arbetslöshetssiffror. I februari 1978 redovisades 1 809 arbetslösa, varav 583 ungdomar under 25 år. Antalet lediga platser var rekordlångt nämligen 223. Endast 32 av dessa platser fanns inom industrin. Mer normalt har tillverkningsindustrin brukat svara för hälften av antalet lediga platser.

Den här arbetsmarknadssituationen är den bistra verklighet som de friställda Rydboholmsarbetarna har att möta. Går det att få en socialt acceptabel omställning under dessa förhållanden? Det är beklagligt att riksdagens beställning om en viss ytterligare förlängning av nuvarande verksamhet inte gick att förverkliga.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Jag kan dela debattörernas och interpellantens oro för sysselsättningen vid Viskaforsfabriken och beklaga att det, vid de förhandlingar som föregått de dispositioner som har träffats, inte har varit möjligt att förlänga tidsfristen – i varje fall inte som det ser ut f. n. Därför tror jag – och det har jag fått bekräftat vid mina kontakter med de anställda – att alla krafter måste inriktas på att skaffa en alternativ produktion och alternativa sysselsättningsstillfällen.

Jag har i mitt svar till Arne Persson försökt skissera de speciella insatser

*Om beredande av
sysselsättning åt
friställda vid Ryd-
boholms AB*

som man från samhällets sida är beredd att göra för att förverkliga målet att klara sysselsättningen också i Viskafors. Det är, om man jämför med vad som sker på många andra platser, speciella, extraordinära insatser. Vi har här nyss diskuterat situationen i Uppsala och i Söderhamn. I går diskuterade vi malmfälten här i kammaren. Överallt måste man se till att man har åtgärder, avpassade efter den lokala situationen och dess förutsättningar. I Boråsregionen har vi strävat efter att med alldeles speciella insatser klara den aktuella krisen i tekobranschen.

Jag har alltså velat redovisa detta, och jag kan försäkra Arne Persson och hans meddebattörer att vi inte sparar någon möda. Jag har också successivt trappat upp ambitionerna. Vid mitt besök i Borås häromsistens kunde jag berätta om att vi är beredda att gå in med rena lokaliseringsbidrag. Jag kunde berätta om att vi strävar efter att höja ambitionen beträffande utflyttningen av SIFU-enheten, vilket innebär en större sysselsättningsökning till följd av den utflyttningen än vad som ursprungligen avsågs med riksdagens beslut.

Parallellt med detta arbete måste naturligtvis lokalt och i företagets regi skilda åtgärder vidtas. När Arne Persson tar upp frågan om industriverket, dess strukturgarantier och dess tekobranschstöd, vill jag inte föregripa en eventuell handläggning av det ärendet, men självfallet bör företaget med industriverket ha de kontakter som kan vara motiverade för att undersöka möjligheterna till en alternativ produktion.

Jag vill sammanfattningsvis säga att vi är beredda att med kraft fullfölja arbetet på att stödja kommunen, de anställda och företaget i strävandena att hitta alternativ produktion.

När Gördis Hörnlund säger att jag inte gett något svar på frågan, dvs. att jag inte så att säga har med mig hit till kammaren en ersättningsindustri till Viskafors som hon hade väntat sig, är det kanske att något överdriva frågeställningen. Jag har redovisat de åtgärder vi är beredda att vidta för att skapa ersättningsindustri. Det finns en motsägelse i Gördis Hörnlunds argumentation. Dels vill hon att åtgärder skall vidtas för att förlänga driften, dels borde vi enligt hennes mening redan nu ha kunnat presentera en ersättningsindustri. Här måste, som jag sade nyss, alla krafter inriktas på att försöka skaffa en alternativ sysselsättning för de anställda.

Samma svar kan jag ge till Wilhelm Gustafsson, som frågar när det kommer konkreta resultat. Jag önskar att jag kunde ange tidpunkten, men situationen är sådan i hela vårt land när det gäller industrissysselsättningen att det inte är lätt att i en handvändning skaka fram alternativ sysselsättning. Det måste vara ett mer långsiktigt arbete. Vi får prioritera insatserna, och självfallet kommer då åtgärderna i Viskafors i första hand, eftersom det nu bara – såsom har anförts här – är tre kvartals rådrum. Vi måste vara beredda att där göra speciellt kraftfulla insatser för att så snart som möjligt få ett konkret resultat. Men det tar sin tid, och det måste man också ha förståelse för. Fackets representanter, som jag har haft ganska många kontakter med, har också visat sig ha den förståelsen.

ARNE PERSSON (c):

Herr talman! Industriministern nämnde i sitt senaste inlägg "speciella insatser". I interpellationssvaret finns också vissa sådana redovisade. Flyttningen av industriverkets SIFU-enhet är, som jag nämnde i mitt första inlägg, ett exempel. Men ett svårt problem när det gäller nedläggningen av Rydboholms spinneri- och vävningsverksamhet är de berörda människornas höga ålder; de kan troligen inte få någon hjälp genom SIFU-lokaliseringen. Det gör att läget är mycket akut och att det behövs skyndsamma åtgärder. Det förhållandet att människorna nått ganska hög ålder gör att man måste se till att det skapas möjligheter för dem att på ort och ställe få en utkomst. Svårigheterna för dessa människor att omskolas eller förflyttas är mycket stora.

Jag förutsätter att läget skulle ha kunnat vara annorlunda, om det gått att tillämpa den tidsfrist som riksdagen för en tid sedan fattade beslut om. Det var det vi ville åstadkomma med våra motioner: att man skulle få tid på sig att vidta åtgärder. Men det hör till saken att företaget självt, genom sin bolagsledning, beslöt att godta det förslag till uppgörelse som förelåg och som vid den tidpunkten låg på handelsdepartementet. Därmed var det tyvärr svårt att göra någonting ytterligare.

Jag har noterat vad industriministern sade i sitt anförande, nämligen att det nu i första hand gäller Viskafors – på grund av vissa omständigheter i Boråsregionen. Jag förutsätter att industriministern snarast – jag höll på att säga redan i dag – vidtar de ytterligare åtgärder som fordras för att man skall få fram den nödvändiga ersättningssysselsättningen.

Jag har i mitt första inlägg nämnt de garanterade strukturlånen för vissa företag på annan ort på 20–30 milj. kr. Om det finns förutsättningar för Rydboholms AB att med detta stöd ordna ersättningsverksamhet, hoppas jag att industriministern och regeringen i övrigt medverkar till att ett dylikt strukturlån garanteras också Viskafors – och det inom den allra närmaste framtiden.

GÖRDIS HÖRNLUND (s):

Herr talman! Industriministern framhöll att det inte har varit möjligt att förlänga tidsfristen. Jag måste då fråga mig: Har regeringen verkligen försökt? Efter riksdagsbeslutet hade regeringen 200 milj. kr. bakom ryggen och kunde ha gått in och omförhandlat, men någon omförhandling har inte, i varje fall inte såvitt jag vet, ägt rum. Om så skett kan ju industriministern vara snäll och bekräfta det. Det har hållits ett enda sammanträde nere i Viskafors, och det skedde först efter det att jag ställt min interpellation till handelsministern Burenstam Linder.

Industriministern nästan häcklade mig för att jag vill ha ett konkret svar på om vi har någon ersättningsindustri att vänta till Viskafors den närmaste tiden. Jag vill då påpeka att Arne Persson ställde samma krav till handelsministern Burenstam Linder; han talade t. o. m. om att man senast i april månad borde ha besked i frågan, om det kommer någon ersättningsindustri.

Tisdagen den
11 april 1978

*Om beredande av
sysselsättning åt
friställda vid Ryd-
boholms AB*

Industriministern sade att jag var motsägelsefull när jag dels talade om en förlängning, dels sade att jag är besviken över att det inte blir någon ersättningsindustri. Nej, jag är inte alls motsägelsefull. Jag vill ha ett längre rådrom. Även jag har en viss erfarenhet av industrietablering. Jag vet hur lång tid det tar, innan det blir någonting av en industrietablering.

Sedan sade industriministern själv att det tar sin tid att skapa nya industrier. Då måste jag verkligen konstatera att det inte är jag som är motsägelsefull utan industriministern själv.

Jag kan inte låta bli att säga att centraliseringen till Norrköping väl i alla fall inte kan ligga i linje med centerns ideologi. Viskafors är faktiskt ett typiskt sådant lokalsamhälle som centern anser skall ha industri, och nu vill regeringen vara med och ta bort de industrijobb som finns på den orten. Det är verkligen beklagligt.

Det är lovvärt att industriministern vill påskynda utlokaliseringen av industriverkets SIFU-enhet. Riksdagen har redan beslutat att lokaliseringen skall ske till Borås. Från vårt håll har det flera gånger krävts att denna lokalisering skulle påskyndas. Men det löser ju inte på något sätt problemen för de Viskaforsanställda som har hög ålder och som i årtal – ja, sedan barnsben – arbetat inom samma bransch.

Det är också bra att industriministern följer AMS förslag att vi skall få lokaliseringsbidrag. Men just nu finns det, såvitt jag kan förstå, inga ersättningsindustrier att etablera. Annars hade det väl kommit några; vi har ju haft en mycket besvärlig situation i Boråsregionen i flera år.

Jag har inte fått något riktigt svar på frågan om industriministern är beredd att ompröva frågan om avvecklingstiden. Om så inte är fallet kommer de Rydboholmsanställda att slås ut i förväg. Jag anser att den här frågan hade kunnat lösas på ett socialt acceptabelt sätt, om den goda viljan verkligen hade funnits.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 11 Föredrogs och hänvisades

Proposition

1977/78:149 till jordbruksutskottet

§ 12 Talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle bland två gånger bordlagda ärenden

dels utrikesutskottets betänkande nr 10 samt näringsutskottets betänkanden nr 47 och 49 uppföras främst,

dels försvarsutskottets betänkande nr 12 sättas närmast efter försvarsutskottets betänkande nr 13.

§ 13 Anmälades och bordlades

Propositioner

1977/78:84 om avtal mellan Sverige och Norge angående grunderna för fördelningen av beskattningen av Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolags inkomster

1977/78:171 om 1979 års verksamhetsbudget för det nordiska kultursamarbetet, m. m.

Nr 115

Tisdagen den
11 april 1978

§ 14 Anmälades och bordlades

Redogörelser

1977/78:10 Riksdagens revisorers berättelse över verkställd granskning av riksbankens tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1977

1977/78:20 Riksdagens revisorers berättelse över verkställd granskning av Stiftelsen Riksbankens jubileumsfonds verksamhet under år 1977

*Meddelande om
frågor*

§ 15 Anmälades och bordlades

Motioner

1977/78:1876 av *Lars Werner m. fl.* med anledning av propositionen 1977/78:119 om statligt övertagande av Göta kanalbolag, m. m.

1977/78:1877 av *Lars Werner m. fl.* med anledning av propositionen 1977/78:144 med förslag till lag om ansvarighet i försöksverksamhet med närradio, m. m.

1977/78:1878 av *Lennart Bladh m. fl.* med anledning av propositionen 1977/78:170 om fristående länsdomstolar

§ 16 Anmälades och bordlades

Justitiekommitténs betänkanden

1977/78:27 med anledning av propositionen 1977/78:100 såvitt gäller anslag till polisväsendet jämte motioner

1977/78:28 med anledning av propositionen 1977/78:100 såvitt gäller anslag till åklagarväsendet

1977/78:29 med anledning av propositionen 1977/78:100 såvitt gäller anslag till rättshjälp m. m. jämte motioner

1977/78:30 med anledning av propositionen 1977/78:100 såvitt gäller anslag till brottsförebyggande rådet jämte motion

§ 17 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 10 april

1977/78:400 av *Hans Nyhage (m)* till industriministern om placering hos svensk konfektionsindustri av viss beställning för hemvärnets:

Sveriges ca 103 000 hemvärnsmän är i stort behov av nya vindrockar med pälsfoder. Enligt uppgift finns tillräckligt med tyg att tillgå för detta ändamål. För den hårt drabbade konfektionsindustrin, inte minst i Sjuhäradsbygden, skulle det vara av stor betydelse med en beställning att sy upp dessa rockar.

Vill statsrådet medverka till att konfektionsindustrin snarast erhåller beställning att sy upp vindrockar till landets hemvärnsmän?

den 11 april

1977/78:401 av *Gunnar Olsson* (s) till jordbruksministern om uttalande angående förbud mot stora skogsmaskiner:

I en intervju i Kommunaktuellt nr 9 angående den fysiska riksplaneringen har bostadsminister Elvy Olsson framhållit att det är på tiden att skogsbruket läggs om i Sverige. Bl. a. anser bostadsministern att de stora skogsmaskinerna borde förbjudas.

Det är allmänt omvittnat att svenskt skogsbruk trots hög rationaliseringsnivå har stora svårigheter att hålla konkurrensen i utlandet stången. En sänkt effektivitet i skogen skulle med all sannolikhet ge en sämre skogsvård och lägre exportinkomster.

Delar jordbruksministern den uppfattning som bostadsministern givit uttryck för, alltså att de stora skogsmaskinerna borde förbjudas i svenskt skogsbruk?

1977/78:402 av *Ingrid Sundberg* (m) till utbildningsministern om reglerna för tillträde till högskolestudier:

Hösten 1977 skedde antagning till högskolestudier enligt det nya system om vilket riksdagen fattade beslut 1975. Redan vid tillkomsten av tillträdesreglerna hördes kritiska röster som ansåg att det nya antagningssystemet var onödigt byråkratiskt och att därjämte en icke önskad snedrekrytering till längre spärrade utbildningar skulle ske. En delrapport inom ramen för UHÄ:s uppföljning av de nya tillträdesreglerna har nu presenterats. Av rapporten framgår bl. a. att de nya reglerna har gynnat redan välutbildade personer samt att den höjda medelåldern för antagna har minskat antalet kvinnor på längre utbildningar. Man kan också ställa sig frågande till huruvida tillträdesreglerna har gynnat principen om återkommande utbildning.

Med hänvisning till det anförda vill jag fråga:

Avser statsrådet att mot bakgrund av rapporten vidtaga några modifieringar av reglerna för tillträde till högskolestudier?

§ 18 Kammaren åtskildes kl. 16.54.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert